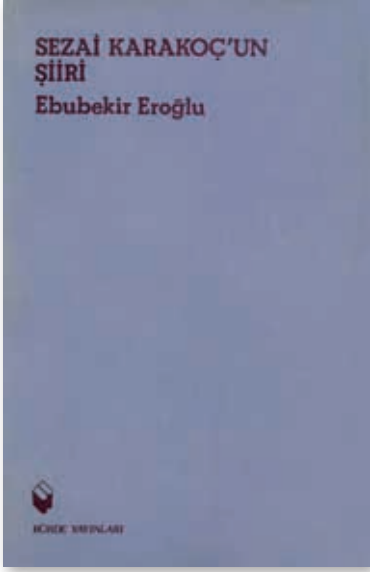

Sezai Karakoç'un Şiiri Üzerine

Mehmet TÖRENEK

İkinci Yeni şiiri, belirmeye başladığı günlerden itibaren birçok tartışmayı beraberinde getirirse de, şiirimize bir soluk kazandırdığı ve kendinden sonraki şiiri beslediği bir gerçektir. Bu besleyişte bazı ana damarlardan söz edilebilir. Sezai Karakoç, Edip Cansever, Turgut Uyar bu besleyişte öne çıkan isimlerdir.

Bir sonraki kuşağın şairi olarak öne çıkan Ebubekir Eroğlu, İkinci Yeni şiirinin kendini kabul ettirdiği yıllarda şiir dünyasına girmiş bir şairimizdir. Şiirimizin bir sessiz ırmağı olarak akmaya devam eden Eroğlu'nun beslediği ana damarın Karakoç olduğuna da şüphe yoktur. Ortak düşünce ve duyarlıklar bir noktada kesi-

şirler. Bu kesişme de uygun zamanları kollar. Şairlerin birleşme noktaları şiir üzerinden olur ve sonraki heveskâr, beğendiği şiirler üzerinden giderek kendi şairini, kendi şiirinin ana damarını bulur.

Şiir dünyasına girişi 1969'da *Diriliş* dergisiyle olan Eroğlu,¹ daha çok şairliği ile öne çıkmaktadır. Deneme ve inceleme onun eser verdiği bir diğer yazı türüdür. İnceleme alanındaki ilk çalışması da *Sezai Karakoç'un Şiiri* olur.² Eser aynı zamanda Karakoç şiiri üzerine ilk çalışma olması yönüyle de anlamlıdır.

Kitap bir Giriş ile iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde değişen başlıklarla ilk şiirlerden itibaren öne çıkan temel özellikler yakalanmaya çalışılır. Bunlar duyarlık, dıştan içe yöneliş, beliren imgelere dikkat çekme, eleştirel bakış ve açılımdır. Bu dikkatler çevresinde, kendisinin daha sonra "üçleme" adını ve-

Şiir nöbetinde 40 yıl: Ebubekir Eroğlu

1 Servet Tiken, *Ebubekir Eroğlu'nun Şiiri*, Erzurum 2007, (basılmamış yüksek lisans tezi), s. 21.
2 *Sezai Karakoç'un Şiiri*, Bürde Yayınları, İstanbul 1981, 86 s.

receği şiirlerin ilki olan *Hızır*la Kırk Saat'e kadar olan süreçte Karakoç şiirinin temel özellikleri belirginleştirilir. Kitabın ikinci bölümü şiirlere içerden bakışa ayrılmıştır. Bunlar içerisinde daha çok *Hızır*la Kırk Saat üzerinde durur. Ardından *Taha'nın Kitabı*'nı konu edinir. Bu üçlemeler ile Karakoç'un epik şiire yönelmeye çalıştığını, epiği ararken kuruluğa ve tekrara düşmeden yeniyi yakalaya bildiğini de özellikle belirtir. Ancak *Gül Muştusu* üzerinde çok fazla durmaz. Ve bence çalışmanın eksik kalan tarafını da bu oluşturur.

Eroğlu, kitabın Giriş'inde, *Hızır*la Kırk Saat'in yayımlanmasından sonra böyle bir çalışmaya karar verdiğini, arayışlarına cevap bulduğu bu uzun şiirin tutkularını yönlendirme gibi bir işleve de sahip olduğunu belirtir. Bu şiirde onu çeken, "şiir ve hikmet" in birleşimindeki "büyüsü"dür. Şairle tanışmasının da bu eserin yayımlandığı evrede olduğunu, kendi ifadesiyle "o ilham evresi"ndeki birlikliliklerin beslemesi ile Karakoç şiirine eğildiğini belirtir. *Hızır*la Kırk Saat 1967'de yayımlanır. Eroğlu başlangıçta şairle şiiri birlikte ele alma niyetindedir. Ancak şiirin önde durduğu kanaatiyle incelemeyi bu yönde şekillendirir. Böyle olunca bir kurama yaslanmaktan çok tematik yaklaşım öne çıkar. Bunu da "Şiirde yüklerin belli imgelerde toplanması"yla izah eder (s. 7-8).

Eroğlu'nun Karakoç şiirinde bulunduğu ve benimseyip paylaştığı temel özellik, "bildirisi"dir. Eroğlu için şiir zaten "bir kültür ürünüdür." (s. 8) ve söz konusu bildiri, Karakoç şiirini hem besleyen hem de evrensele açan yönüdür. Bunu da kültüre yaslanışla sağlayabilmiştir. Önceki şiirlerde örtük olan bu arka plan, *Hızır*la Kırk Saat'te iyice belirginleşmiştir. Yönlendirici ve belirleyici şiir de odur.

Onun Karakoç şiirinde yakaladığı bir diğer özellik, ilk şiirlerinden itibaren öne çıkan "duyarlık"tır. Karakoç, bu özelliğiyle Garip sonrası şiirinde var olan kısırlığı aşmakta ama dönemde açıkça düşman ilan edilen şairaneliğe de düşmemektedir. Böylece şiirini de bayağılığa düşmekten korumaktadır. Eroğlu, "Mona Rosa" şiirini buna örnek gösterir ve bir aşk şiiri olmakla birlikte, duyarlık ve coşkuyu birleştirmek suretiyle şekillendiğini belirtir. Şöyle der: "*Mona Rosa ruhsal yapının, aşk içindeki konumunun ayırımına varmaya, kendi kendini anlamaya çalışmanın şiiridir.*" Bunu söylerken şu tespiti de yapar. Karakoç şiirinde duyarlık kendi gerçekliğinden beslenmekte ve kendi gerçekliğinin tohumları da duyarlığının derinliklerinde aranarak oluşturulmakta, şiirden hareketle dile gelmektedir. Ona göre Karakoç şiiri "kendi içinden kaynaklanarak çıkan" ve sonrasında git-tikçe büyüyen bir şiir geliştirmektedir (s. 14). Eroğlu bu özelliği şiir için önemli saymakta ve modern Türk şiirini değerlendirirken bir yerde benzer düşüncüyü şöyle ifade etmektedir: "*Bir şiir, kendisini harekete geçirici kuvveti kendi içinde aramayı başarabilirse en önemli desteğini bulmuş olacaktır.*"³

3 Modern Türk Şiirinin Doğuşu, İstanbul 1993, YKY, s. 98.

Dıştan içe yöneliş özelliğini ise, ilk dönem şiirlerinden olan “Ping Pong Masası”nda başlatarak “Balkon”a kadar olanlara dikkat çeker. Eroğlu’na göre bu evrede şair, günlük olgular üzerinden şiirini kurarken bir iç akışı da devam ettirmekte ve akış zaman içinde duyarlılığı daha gerilere çekmektedir. “*Balkon şiirine değin aşk, çözümlere ve bağlantı kurduğu imgeleri güçlendirerek gelmekte, bu şiirden itibaren de yeni imgelerin öne çıktığı gözlenmektedir.*” (s. 22). Bu düşünceleri verirken şairin kendi düşünceleri ve dönemin eğilimini, bakışını da yer yer dayanak olarak kullanır. Örneğin ilk şiirlerden itibaren yeni imgeler doğuran tema aşk iken, gittikçe o gerilere çekilerek yeni imgelere yer açar olmuştur. Bu çerçevede, “İmgeler” başlığında Karakoç şiirinde öne çıkan imgeleri ölüm, anne, sevgi, çocuk olarak sıralar. Ana belirleyici ölümdür ve bireysel hikâye kadar o döneme kadar şiirde var olan ve yaşamın göstergesi olarak beliren ölümü o, “geçişli olarak ele al”mıştır (s. 25).

Şiirde imgeyi önemli sayan Eroğlu, imge bolluğunun onun şiirine “bir besi ve çok sesli bir içerik” sağladığını belirttiikten sonra, dönem şiirde görülen dağınıklığın yer yer onun şiirine de yansımalarını söylemekten geri durmaz. Devamında, şiiri daha bir merceğe altına almak suretiyle Karakoç’un bunu gelenekten beslenmek yani kültür verilerini ve buna bağlı imgeleri kullanmakla bütünlüğü oluşturabildiğini söyler. Çünkü o, çağdaş imgeci şairlerin birçoğunda görülen ayrıntıda boğulmamış, özü geliştirmek suretiyle bunu başarabilmiştir (s.38-39). Böylece dönemi içerisindeki yerini belirlerken bu çok eleştirilen ve çok da kabul gören özelliği esas mesele olarak almayı da ihmal etmez.

Eroğlu, Karakoç şiirinin gelişim çizgisi içerisinde öne çıkan bir özelliğin de “eleştirici tavır” olduğunu belirterek, bu başlık altında Karakoç’un şiirinde beliren eleştirinin yansımalarına odaklanır, bunun görüldüğü şiirlere kısa dokunuşlarla dikkat çeker. Bunlar başlangıçta iğneleyici göndermeler, özgürlüğe atflar, çelişkiler ve saflığın sembolü varlıkları öne çıkarmalar şeklinde belirmiş, zaman içinde düşünceye gidişi belirginleştirir olmuştur.

“Açılım” başlığında ise Karakoç şiirinin düşünceye açılışını ele alır. Bu gelişimi, önceki başlıklarla bağlantılı olarak şöyle ifade eder: “Sezai Karakoç’ta, yaşamın dinamiklendiği noktaları aramaktan ve belirlemekten doğan imgeler, sonunda şiiri ‘düşünce’ye getirmiştir.” (s. 31). Bu dönüşümün aşamalarının ise “Balkon” ve “Köpük” şiirleri olduğunu söyler. “Köpük”ten *Hızır*la Kırk Saat’e kadar olan şiir sürecinde düşüncenin belirginleşmesi ve gelenekle bağın kuruluşu karşılaştırmalarla ele alınır. Eroğlu, Karakoç’un geleneğe bakışını, bu oluşum aşamasında belirginleşen imgeleri değerlendirirken, geleneksel düşünceyle bağ kuran şairler olarak Necip Fazıl, Mehmet Âkif ve Yahya Kemal’den ayrıldığı noktaları da ifade eder.

Kitabın ikinci bölümünde ise doğrudan *Hızırla Kırk Saat* üzerine yoğunlaşır. Bir başlıkta Hızır'ı algılanışı ve kültürel konumuyla ele alır. Bu şiirle başlayan epik söyleyişin *Taha*'nın *Kitabı* ve *Gül Muştusu* ile birlikte bir üçleme oluşturduğunu, özellikle *Hızırla Kırk Saat*'te bir "destan çağrışımı" bulduğunu, epik şiirin esintisinin bu baskınlığının sonunda *Leyla ile Mecnun*'u doğuracağını vurgular. Epik şiirde belirleyici olanın öyküleme olmasına rağmen, Karakoç'un öykülemeye fazla bağlı kalmadan duygusal akışı ve anlatımın "gerginliğini" koruyabildiğine dikkat çeker (s.55). Ayrıca, çağrışımların bolluğunun, yer yer beliren duygusal akışın ve araya katılan özel anların şiiri zenginleştirdiğini, bunun sonucunda şairin yeni teknikler içinde şiirini geliştirmeyi başardığını belirtir (s. 62). Bölümün devamındaki bir başlıkta ise *Taha'nın Kitabı*'nı içerik olarak yorumlar.

Bu küçük çaplı inceleme kitabında öne çıkan belirgin özellik, Eroğlu'nun hem modern şiire hâkimiyeti, hem de Karakoç şiirini anlamlandırmadaki ustalığıdır. Bunu da kültürel unsurlara uzak olmayışı ile başarmaktadır. Çünkü yeri geldiğinde konunun Mevlana'daki işlenişinden yahut İbn Arabî'nin yaklaşımından da söz edebilmektedir. Ayrıca karşılaştırmalarla ele aldığı problemi belirginleştirebilmektedir. Bu yöntemle o, Karakoç şiirini içerden bir bakışla ele alırken, hem şairin o başlıkta öne çıkan özelliklerini sıralamakta hem de döneminin, özellikle İkinci Yeni şairlerinin şiirinde söz konusu özelliğin yansımasından söz etmektedir.

Yine eserde değerlendirmeyi genelde Karakoç şiirinin kronolojik gelişme seyrini göz önünde bulundurarak yapar. Bunu da kendi tespitiyle bütünleştirir. Ona göre bu şiir, kendi içinde büyüyüp gelişen bir şiirdir. Farklılığı da, özgünlüğü de kendi içindeki bu tutarlılığındadır. Bunu yaparken şiirin odağına *Hızırla Kırk Saat*'i alır. Ancak onun kadar, onu ortaya çıkaran süreci önemser ve şiiri başlangıcından itibaren kendi seyri içinde değerlendirmekten kaçınmaz.

Sonuç olarak Ebubekir Eroğlu, bir okuma denemesine girişirken sevdiği, beğendiği şiir ekseninde Sezai Karakoç şiirinin ilk dönemine, gelişim seyrini esas alarak bir bakış geliştirir. Şairin hayat hikâyesine ve sanat anlayışına pek yönelmeden bunu yapar. Şairin konumunu belirlemek için çağdaşı şairlerden ayıran özelliklere vurgu yaptığı gibi, düşünce halkası oluşturduğu şairler içinde de farklılaşan yönleri dikkat çekmiş olur.

Kaynakça

Ebubekir Eroğlu, *Sezai Karakoç'un Şiiri*, Bürde Yayınları, İstanbul 1981, 86 s.

_____, *Modern Türk Şiirinin Doğası*, İstanbul 1993, YKY, s. 98.

Servet Tiken, *Ebubekir Eroğlu'nun Şiiri*, Erzurum 2007, (basılmamış yüksek lisans tezi), s. 21.